

Sygn. akt II CNP 60/18

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 11 stycznia 2019 r.

skargi P. B.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku

Sądu Okręgowego w P. z dnia 8 marca 2018 r., sygn. akt X Ga (...)

wydanego w sprawie z powództwa I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w J.
przeciwko P. B.

o zapłatę,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

W związku z wniesieniem przez pozwanego P. B. skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 8 marca 2018 r. należy wskazać, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, którego celem jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej. Jest dopuszczalna w sytuacji, w której skarżący wykaże, że nie mógł w drodze użycia innych środków prawnych doprowadzić do zmiany lub uchylecia prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji (art. 424¹ § 1 k.p.c.), co harmonizuje z wymaganiem konstrukcyjnym skargi wymienionym w art. 424⁵ § 1

pkt 5 k.p.c., polegającym na wykazaniu przez skarżącego, że wzruszenie prawomocnego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Powinno to nastąpić przez przeprowadzenie w skardze umotywowanego wyводу prawnego wykazującego, że w sprawie nie przysługuje skarżącemu jakiegokolwiek inny, niż wniesiona skarga o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem, środek zaskarżenia prowadzący do zmiany lub uchylenia wyroku objętego rozpatrywaną skargą. Nie chodzi tu przy tym tylko o skargę kasacyjną lub skargę o wznowienie postępowania, ale także o inne środki prawne pozwalające na zmianę lub uchylenie wyroku, ewentualnie służące pozbawieniu lub ograniczeniu wykonalności orzeczenia. W orzecznictwie wymienia się powództwa opozycyjne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2008 r., V CNP 199/0), powództwo oparte na art. 138 k.r.o. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2009 r., I CNP 91/09, OSNC-ZD 2010, nr C, poz. 85) oraz zwykle i szczególne środki przysługujące w postępowaniu nieprocesowym, przewidziane w art. 523, 539–543, art. 550 § 2, art. 577, 614, 678, 679 i art. 690 § 2 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2006 r., III CNP 23/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 140).

Niemożliwość zmiany lub uchylenia zaskarżonego prawomocnego wyroku w drodze innych środków prawnych jako przesłanka dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności musi istnieć zarówno w przeszłości, jak i w chwili oceny dopuszczalności skargi (*verba legis* „zmiana lub uchylenie tego wyroku (...) nie było i nie jest możliwe”). Oznacza to, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem jest niedopuszczalna wtedy, gdy zmiana lub uchylenie wyroku było możliwe w przeszłości i nadal jest możliwe w chwili oceny dopuszczalności skargi, a także w sytuacji, w której zmiana lub uchylenie wyroku nie było wprawdzie możliwe w przeszłości, ale jest (stało się) możliwe w chwili oceny dopuszczalności skargi, wskutek zmiany stanu prawnego, polegającej na wprowadzeniu przez ustawodawcę do systemu prawnego - po uprawomocnieniu się wyroku, objętego skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem lub nawet już po wniesieniu tej skargi - nowego, dodatkowego środka prawnego, który może doprowadzić do zmiany lub uchylenia przedmiotowego wyroku.

Taki nowy środek prawny stanowi (od dnia 3 kwietnia 2018 r.) skarga nadzwyczajna, której celem jest eliminacja prawomocnych orzeczeń naruszających zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP albo w sposób rażąco naruszających prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (art. 89 i nast. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz. U. z 2018 r., poz. 5 ze zm. - dalej „ustawa o SN”). Z ustawy tej wynika, że uwzględnienie przez Sąd Najwyższy skargi nadzwyczajnej - zgodnie z art. 398¹⁵ i 398¹⁶ w związku z art. 95 ustawy o SN - prowadzi do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania albo do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy na nowo co do istoty sprawy, a więc do eliminacji przyczyny „szkody judykacyjnej”, której wystąpienie zarzuca skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i której naprawieniu ma służyć orzeczenie stwierdzające tę niezgodność.

Wprowadzenie skargi nadzwyczajnej stawia w nowym świetle kwestię dopuszczalności zaskarżenia prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, skargą o stwierdzenie jego niezgodności z prawem.

W pierwszym rzędzie rozważenia wymaga, czy w aktualnym, istniejącym od dnia 3 kwietnia 2018 r., stanie prawnym, przy ocenie dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, należy uwzględniać istnienie skargi nadzwyczajnej oraz czy oceny tej można dokonywać wobec skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem wniesionych przed dniem 3 kwietnia 2018 r. i po tym dniu, od orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem 3 kwietnia 2018 r. Na oba te pytania należy odpowiedzieć twierdząco. Ustawodawca nie zawarł w ustawie o SN przepisów międzyczasowych, regulujących powyższe zagadnienia i rozstrzygających o relacjach między omawianymi środkami prawnymi, co prowadzi do wniosku o bezpośrednim stosowaniu ustawy o SN. Oznacza to, że należy uwzględniać istnienie skargi nadzwyczajnej w sytuacji, w której skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia została wniesiona przed dniem 3 kwietnia 2018 r., jak i po tym dniu, ale od orzeczenia, które uprawomocniło się przed tym dniem.

Ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie kolejnego środka prawnego służącego kontroli prawomocnych orzeczeń, którego zastosowanie może prowadzić do zmiany lub uchylecia tego orzeczenia, wyprzedza zatem dochodzenie od Skarbu Państwa roszczeń o naprawienie szkody wywołanej tym orzeczeniem. Zmiana lub uchYLECIE tego wyroku może bowiem prowadzić do wyeliminowania źródła szkody judykacyjnej wywołanej przez wydanie zaskarżonego orzeczenia i w konsekwencji uczynić odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa bezprzedmiotową (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121, i z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, nie publ.). Uprzedzając argument, że skargę nadzwyczajną mogą złożyć jedynie podmioty wskazane w art. 89 § 2, zaś w odniesieniu do orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem 3 kwietnia 2018 r. - podmioty określone w art. 115 § 1a ustawy o SN, nie zaś strona osobiście i samodzielnie, należy zwrócić uwagę, że inicjatywa zaskarżenia określonego orzeczenia musi wyjść od strony zainteresowanej jego wzruszeniem. Decyzja o wniesieniu skargi nadzwyczajnej istotnie została zarezerwowana dla wymienionych w ustawie o SN organów, ale zwrócenie się do tych podmiotów o złożenie skargi nadzwyczajnej wyczerpuje powinność wykorzystania przez stronę wszystkich dostępnych instrumentów prawnych mających na celu wzruszenie wadliwego, w jej ocenie, orzeczenia. Dopiero negatywna decyzja uprawnionego podmiotu co do złożenia skargi nadzwyczajnej otwiera stronie drogę do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem.

W rozpoznawanej sprawie P. B. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem w dniu 25 maja 2018 r., a zatem już pod rządami obowiązującej ustawy o SN. Nie wykazał, że zwrócił się z wnioskiem do jednego z organów określonych w art. 115 § 1a ustawy o SN o złożenie skargi nadzwyczajnej od tego wyroku. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stała się z dniem 3 kwietnia 2018 r. niedopuszczalna i stąd podlega odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 2 k.p.c.